

Socialstyrelsen  
Rättsavdelningen  
Petra Bergendahl  
petra.bergendahl@socialstyrelsen.se

Justitiedepartementet  
ju.remissvar@regeringskansliet.se  
ju.da@regeringskansliet.se

## **Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93)**

Justitiedepartementets dnr: Ju 2024/02655

### **Socialstyrelsens yttrande**

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde.

Socialstyrelsen har inget att erinra mot förslagen och bedömningarna, utöver det som framgår nedan.

### **8.10.2 Fristen bör vara fem månader**

Socialstyrelsen avstyrker utredningens förslag om att ett barn får vara häktad under sammanhängande tid om högst fem månader fram till dess att åtal väcks.

Förslaget innebär att ett barn får vara häktad i högst fem månader, till skillnad från dagens tre månader, innan det ställs krav på synnerliga skäl för fortsatt häktning.

Utredningen framför flera skäl för förslaget. Utredningen framför bland annat att brottsutvecklingen innebär att barn i åldern 15–17 år i ökad utsträckning begår mycket allvarliga brott, särskilt med koppling till kriminella nätverk. Detta leder i sin tur till omfattande och komplexa förundersökningar, vilket medför att tremånadersfristen numer överskrids i 40 procent av fallen.

Socialstyrelsen har förståelse för att mer komplexa förundersökningar på grund av allvarlig brottslighet kan leda till ett ökat behov av att hålla barn häktade under en längre tid. Dagens regelverk tillåter dock att barn kan vara häktade en längre tid än tre månader om det finns synnerliga skäl. Sådana skäl kan bland annat vara att förundersökningens komplexitet kräver det.

Utgångspunkten enligt dagens regelverk är däremot att ett barn inte ska vara häktad mer än tre månader eftersom en häktning innebär ett stort intrång i den personliga integriteten och utgör en psykisk påfrestning för ett barn.<sup>1</sup>

Att förskjuta prövningen av om synnerliga skäl föreligger från tre till fem månader innebär en stor förändring ur ett barnrättsperspektiv. Av artikel 37 i barnkonventionen<sup>2</sup> framgår att häktning av ett barn endast får användas som en sista

---

<sup>1</sup> Se prop. 2019/20:129 s. 19.

<sup>2</sup> Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barns rättigheter

utväg och för kortast lämpliga tid. FN:s barnrättskommitté har uttalat att barn som frihetsberövats före rättegång, formellt ska åtalas och ställas inför rätta senast 30 dagar efter det att frihetsberövandet började.<sup>3</sup> Kommittén har också uppmanat Sverige att säkerställa att frihetsberövande av barn endast används som sista utväg och under kortast möjliga tid.<sup>4</sup>

Häktning är en mycket ingripande åtgärd för ett barn och kan innebära en stor påfrestning och avsevärda negativa effekter på ett barns hälsa och utveckling. Med tanke på de negativa konsekvenser som en häktning kan ha för ett barn anser Socialstyrelsen att det är angeläget att fortsatt värna ett regelverk som utgår från en så kort häktningstid som möjligt. Det är viktigt att inte förskjuta prövningen av om det föreligger synnerliga skäl då denna prövning är central för att avgöra om det finns behov av att fortsatt häkta det enskilda barnet.

Utredningens argument för sitt förslag är bland annat att strafftiden för barn sannolikt kommer bli längre, att tillämpningen av tremånadersfristen skiljer sig mellan domstolar och att det skulle kunna minska incitamenten för vuxna personer att utnyttja barn till att begå allvarliga brott. Socialstyrelsen anser inte att dessa argument motiverar en ändring av denna viktiga utgångspunkt. Socialstyrelsen anser därför inte att det finns tillräckligt starka skäl för att ändra regelverket på det sätt som föreslås.

Om en förlängd tidsfrist införs instämmer myndigheten i utredningens bedömning att det är viktigt att en sådan förlängning efter en tid utvärderas för att säkerställa att den inte används i andra fall än det är nödvändigt. Det är även viktigt att utvärdera vilka effekter en sådan förlängning kan ha på barns hälsa och utveckling.

#### **8.10.4 Särbehandlingen av barn i häkte bör inte ändras**

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att särbehandlingen av frihetsberövade barn är viktig för att begränsa de negativa verkningarna av frihetsberövandet.

Om tidsfristen för hur länge barn får vara häktade förlängs anser Socialstyrelsen att det också finns behov att mer fördjupat analysera om det finns behov av att ytterligare stärka och reglera särbehandlingen av barn i häkte.

Tiden i häkte kan upplevas som skrämmande och obegriplig för ett barn. Många barn som begår allvarliga brott har dessutom ett omfattande behov av vård och stöd. Många har en psykiatrisk problematik eller en beroendeproblematik.<sup>5</sup> Det är därför viktigt att tiden i häkte så mycket som möjligt kan anpassas utifrån barns särskilda behov.

---

<sup>3</sup> FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i rättssystemet, punkt 90.

<sup>4</sup> Se FN:s barnrättskommitté; Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport (2015) samt Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (2023)

<sup>5</sup> Se bland annat 6.3 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)

**Något om 21.3 konsekvenser för barn**

Socialstyrelsen instämmer i att vissa förslag i utredningen stärker barns rättigheter. Det gäller till exempel utökade möjligheter att få ett juridiskt biträde och skärpta regler om placering av barn i förvar. Många av förslagen riskera dock på olika sätt leda till negativa konsekvenser för barn. Det gäller till exempel förslagen som gäller tvångsmedel mot barn under 15 år och förslagen om utökade möjligheter för polisen att hålla kvar brottsmisstänkta barn. Även om flera förslag kan vara motiverade, så saknar myndigheten en analys över vilka konsekvenser förslagen sammantaget kan få för barn och deras familjer.

Socialstyrelsen ställer sig till exempel frågande till slutsatsen om att förslagen kommer att minska incitamenten för att vuxna och äldre barn utnyttjar barn till att begå allvarliga brott. I Brottsförebyggande rådets rapport 2023:13 *Barn och unga i kriminella nätverk* framkommer inte några sådana faktorer som skäl för att utnyttja yngre.

Socialstyrelsen vill understryka vikten av att se förslagen i denna utredning samt övriga förslag som berör unga lagöverträdare, så som till exempel *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga* (SOU 2023:44) i ett sammanhang.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Pär Ödman. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Juristen Petra Bergendahl har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Pär Ödman

Petra Bergendahl